

**DETERMINĂRILE EXTERIOARE ȘI
INFLUENȚELE MODURILOR PSIHOGENE ÎN
LITERATURA TRAUMATICĂ
(KENZABURŌ ŌE, IOANA NICOLAIE)**

**EXTERNAL DETERMINATIONS AND
INFLUENCES OF PSYCHOGENIC MODES IN
THE TRAUMA LITERATURE
(KENZABURŌ ŌE, IOANA NICOLAIE)¹**

Rebeca-Rahela MARCHEDON

Center for the Research of the Imaginary *Speculum*

“1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia

E-mail: marchedon_rebecarahela@yahoo.com

Abstract:

The ideational framework underlying the proposed study is based on the influences that migrate from the fact to the fiction. In the light of this decryption, reality is rebuilt inside literature, and the character becomes a prototype of the person, of the real being. Therefore, the phenomenon is explained by referring the author to the cultural (spatial) and temporal (historical) determinations. The re-discussion of representative prose for distinct continental topos (Kenzaburō Ōe, Stârpiți răul de la rădăcină, împușcați copiii – Japan/Asia; Ioana Nicolaie, Pelinul negru – Romania/Europe), through the lens of psychogenic constructs, on the one hand, and of external conditions, on the other, demonstrates to what extent the traumas of a society, more precisely, individual mutilations, are reflected in artistic creation. The copied truths take the form of alternative worlds in which the wars, the topos of the authors' childhood, the violent marginal of society, the dysfunctional

¹ [Creative Commons Attribution License CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

relations between parent and child become deconstructed and reassembled reminiscences, which reproduce the architectural model of the prefigured primary reality. We observe how Pelinul negru, or "black grass", as the author herself calls it, embodies the drama of the nuclear explosion at Chernobyl, felt on all levels by the child character. In the selected prose, Kenzaburō Ōe also tells us about infantile characters, as embodiments of his own childhood. In Stârpiți răul de la rădăcină, împușcați copiii childhood is transfigured through the grotesque lens of the Second World War - from the perspective of the plagues characteristic for the conflagration times and the hostile relations between the individual and otherness.

Keywords: Traumatic imaginary; psychogenic influences; disastrous events; intergenerational transmission; alternative world; person vs. character; copied truths; temporal and spatial determinations.

Făcând recurs la un exercițiu de elasticitate, componența studiului de față încapsulează, înainte de toate, o creionare a procesului de omogenizare, care glisează perpetuu dinspre faptul trăit către faptul literar. Direcția de cercetare oferă o panoramă ancorată în dimensiunile abordării perspectivei psihoistorice, cu straturile psihogene, transmutațiile transgeneraționale, dar și o imagine a determinărilor exterioare, istorice și culturale, care au influențat imaginarul explorat de către autori. Legea selectivității textelor și autorilor reliefează intenția de a integra fenomenul într-o privire universalizată, care să încorporeze spații geografice diferite, adecvate demonstrației psihogene. Gradul exponențial al narațiunilor este multiplicat odată cu alegerea unor autori care dezvăluie o ideologie înrădăcinată în motivația de a se inspira din realul brutal al timpurilor pe care le traversează. Tocmai această interferență a realului în categoria faptului literar este mobilul care declanșează cerința pătrunderii mecanismului

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

psihosocial, care acționează din exterior asupra individului, personajului și narațiunii. Rediscutarea unor proze reprezentative pentru toposuri continentale distincte prin lentila constructelor psihogene, pe de-o parte, și a condițiilor externe, pe de altă parte, demonstrează în ce măsură, traumele unei societăți, mai precis, mutilările individuale, se răsfrâng în creația artistică. Adevărurile copiate iau forma unor lumi alternative în care războaiele, toposurile copilăriei autorilor, marginalul violent al societății, relațiile disfuncționale dintre părinte și copil devin reminiscențe deconstruite și reasamblate, care reproduc modelul arhitectural al realității primare prefigurate.

Susținând ideile criticului literar Vasile Popovici, în cazul operelor pe care le înfățișăm ca mostre autentice ale modului prin care literatura oglindește realitatea înconjurătoare, personajele evocate alunecă în articularile ființei de carne, astfel că personajul literar se preschimbă în „cea mai persistentă dovadă că, de la originile genului narativ și până azi, niciodată nu a dispărut cu adevărat din opinia comună sentimentul că individul este o ființă capabilă să primească o definiție” (Popovici, 1997: 210). Definiția pe care persoana, ca individ real, o primește în interiorul faptului de literatură este zugrăvită, așadar, în imaginea fiecărui personaj, ca plăsmuire fictivă: „Câtă vreme portretul se află în relație cu un model real, identificăm în el imaginea unei persoane” (Angelescu, 1985: 29). Personajul disimulează, bunăoară, imaginea în oglindă a omului, și, prin extrapolare, imaginea unei societăți.

Receptate în optica acestei decriptări, ficțiunile conservă o realitate definitorie, sau un prototip al lumii reale, care reconstruiește osatura realității autentice a individului real: „în felul său propriu fiecare text oferă numai o versiune a lumii” (Toma, 1992: 18), sau, așa cum afirmă cercetătorul Silviu Angelescu, în *Portretul literar*, - „trebuie să atragem

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

atenția, încă o dată, că figura nu face decât să concretizeze un model uman. Mai mult decât aceste modele, [...] portretul literar concentrează și fixează într-o imagine semnificativă modalitatea de asumare a condiției umane implicată de o concepție și un tip de sensibilitate care exprimă epoca” (Angelescu, 1985: 127). Printr-o fină analogie, observăm că sociologia literară exprimă tocmai funcția literaturii ca instrument social și cultural. La fel cum susține Adrian Marino, literatura/ operele literare devin o aproximare a unui context sociocultural (Marino, 2000: 19), ori o reflectare alternativă a unui *imago mundi*. Aceste modele umane, regăsite în imaginarul operelor, sunt preluate, de cele mai multe ori, din evenimente exterioare. Astfel că, potrivit decodificărilor pe care le angrenăm în procesul demonstrativ (determinările exterioare și psihoistoria), scrierile ficționale ale celor doi autori - Kenzaburō Ōe (*Stârpiți răul de la rădăcină, împușcați copiii*) și Ioana Nicolaie (*Pelinul negru*) - înfățișează episoadele relatate și personajele prin bucăți traumatice de viață, proiectate ca efecte ale unui dat istoric, temporal, și ale unor condiționări culturale, spațiale:

„Analiza influențelor contextuale asupra vieții și viziunii autorilor despre lume, în particular asupra literaturii pe care aceștia o promovează, poate fi aproximată prin intermediul unei abordări macrosociale și a unor schimbări care se petrec la nivelul societății, întrepătrunse, deopotrivă, cu practicile parentale, transferate sub forma unor tulburări sociale de amploare, generatoare de frici și traume individuale. În vederea unei fundamentări teoretice, referitoare la maniera prin care un anumit stil parental poate influența marile schimbări istorice ale lumii și, odată cu acestea, literatura scrisă, aducem, înainte de toate, argumentul perspectivei conceptului de psihoistorie” (Marchedon, 2023: 48-49).

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

Psihoistoria devine, în consecință, instrumentul critic care vine dinspre psihanaliză, dar se compune prin imixtiunea dimensiunii psihologice cu cea istorică. Această știință desemnează o abordare infim exploatată pe terenul literar al criticii românești, regăsindu-se, considerabil, doar în studiile criticului și istoricului literar, Ștefan Borbély. Instituind un sistem de gândire amplu și eterogen, americanul și gânditorul social, Lloyd deMause, îngăduie metodei psihogene să furnizeze o deducție asupra efectelor traumatice personale și colective, ancorându-le în stilurile parentale de creștere a copiilor, stabilite, transmise și modificate de-a lungul anilor:

„Psihoistoria, cunoscută și sub numele de teoria psihogenă a istoriei (the psychogenic theory of history), conturează, așadar, istoria privită din perspectiva influențelor psihice, a deviațiilor comportamentale și a evenimentelor traumatice, atât personale, cât și colective, înrădăcinate în istoria infantilă [...] Teoria poziționează schimbările psihogene, datorate relațiilor problematice dintre copii și părinți, ca fiind principala sursă a schimbărilor și evenimentelor traumatice din istorie, oferind un rol mai puțin important schimbărilor economice și tehnologice, în același timp, atenționând asupra faptului că teoria psihogenă nu constituie singura determinare a acestor devieri tulburătoare, aceasta acționând multi-liniar datorită faptului că integritatea structurii familiale și cursul evoluției relațiilor pot fi afectate, într-o oarecare măsură, și de către condițiile externe” (Marchedon, 2023: 50).

Intenția lui deMause, de a demonstra teoria psihogenă a istoriei, în relațiile părinte-copil, conturate în volumul *The history of childhood* (deMause, 1975), „oferă o reconstituire a vieților infantile, uzând de atestări și relatări

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

istorice. Reconstrucțiile evenimentelor traumatice pornesc cu două mii de ani în urmă și au scopul de a transpune cititorul în interioritatea stărilor afective caracteristice fiecărui strat generațional” (Marchedon, 2023: 51). În dorința unei înțelegeri integrale asupra transgresării practicilor opresive parentale, din trecutul îndepărtat până în prezent, un expozeu succint al acestora ni se pare mai mult decât necesar. În consecință, pornind din perioada antichității, deMause contorizează și clasează, până încontemporaneitate, șase psihoclasă sau moduri psihogene care pornesc de la cel mai profund grad al traumatizării și ajung progresiv la forme ușor diminuate.

Conform lui deMause, cea mai traumatizantă perioadă, din punctul de vedere al practicilor parentale, pornește din perioada preistorică, tribală, a modului infanticid (Infanticidal Mode), încărcată de gândiri magice și superstiții care duc la numeroase pruncucideri și sodomizări. Modul abandonului se prezintă odată cu începutul Erei Creștine și înfățișează o lume în care părinții au încetat să-și ucidă pruncii, preferând să-i abandoneze. Cu timpul, abandonul s-a preschimbat în numeroase bătăi timpurii, clisme și control exagerat (modul ambivalent), ca, mai apoi, în perioada Renașterii (modul intruziv), controlul abuziv să se îndrepte către abuzul psihic, astfel că orice dorință era așezată sub imperativul parental. Deși modul de socializare (Socializing Mode) și modul de ajutor (Helping Mode) aduc, în contemporaneitate, multe îmbunătățiri în legătură cu raportul părinte-copil, Lloyd deMause atrage atenția asupra persistenței practicilor parentale abuzive care continuă să se transmită în descendența anumitor familii: „evoluția psihogenă este determinată, de asemenea, de ritmurile diferite ale evoluțiilor familiale, inclusiv de comportamentele specifice diferitelor tipuri de deviații psihice” (Marchedon, 2023: 55).

IN MEMORIAM: *Mircea BRAGA* - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

Deși Kenzaburō Ōe și Ioana Nicolaie abordează copilăria în moduri diferite, textele suport angajează în narativitatea lor atât forme traumatice ale succesiunii straturilor psihogene, dar, în aceeași măsură, și efectele unor influențe exterioare perturbante, clasate deseori la nivel colectiv catastrofal. Desfășurându-se în corelație cu două spații continentale distincte, Asia și Europa, analiza de față ne permite să observăm cum, atât practicile parentale specifice zonelor culturale, cât și evenimentele exterioare, au produs efecte și mutații în literatura promovată.

Ca atare, *Pelinul negru* se dezvăluie ca mărturie literară a uneia din cele mai întunecate pete a întregii Europe. Am fi tentați să admitem că singurele determinări care au influențat textul Ioanei Nicolaie s-ar restrânge la evenimentul exterior, catastrofa de la Cernobil, însă autoarea, prinsă în complexitatea vieții, într-o manieră realistă, cu personaje credibile, care trec prin numeroase probleme existențiale, reușește să articuleze, în interiorul faptului literar, ceea ce deMause susține prin demonstrațiile sale, anume faptul că atât teoria psihogenă, cât și întâmplările devastatoare, neprevăzute, pot afecta în mod dezastruos integritatea structurii familiale și cursul evoluției relațiilor. Imaginarul propus de autoare dezvăluie tranziții traumatice desfășurate pe mai multe planuri, dar care converg în același punct terminus - redarea introspectivă a trăirii infantile traumatizate, profilând un inventar lucid al schimbării, din normal în anormal (din Tutuană în Drugă), atât prin boala fetei (dislexia), cât și prin tratamentele parentale. Augustina, personajul principal, totalizează, simbolic, suferința provocată de suma răului din lume, dar și de cea a răului din noi. În consecință, personajul devine atât un prototip al determinărilor exterioare - catastrofa accidentului nuclear de la Cernobil, care afectează profund integritatea psihică și fizică a fetei, alături de toate

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

dificultățile iscate politic și social, greutățile unei familii cu mulți copii și lipsurile materiale, cât și un realist crochiu al practicilor parentale transmise transgenerațional prin intermediul claselor psihogene. Pentru familiile din Europa Centrală, relațiile din trecut, stabilite între părinți și copii, determinate de practicile agresive și terorizante (pruncuciderea, abandonul, agresiunea fizică, agresiunea psihică, înfășatul excesiv și foarte strâns, tehnici agresive de nutriție sau înfometare, practicile precare de alăptare și abuzurile sexuale constante), deși diminuate cu fiecare strat psihogen, au continuat să se propage în conduita anumitor indivizi sau grupuri de indivizi, până în contemporaneitate - ceea ce se remarcă și în romanul Ioanei Nicolaie, atât în cadrul familiei (tratamentul nemilos venit pe cale paternă), cât și în afara acesteia (Școala Specială din Buzău - reprezentată ca univers al puniției). Poziționându-ne temporal într-o perioadă dificilă, din punct de vedere istoric, imaginarul romanului nu exclude perpetuarea comportamentelor parentale agresive ca efecte ale unui dat istoric nefavorabil, în care România se afla sub gheara întunecată a regimului comunist, care a știrbit unitatea familială și integritatea psihică a indivizilor și copiilor - victime ale privațiunilor, represiunii, securității, terorii și ideologiei suprimării. (Marchedon, 2023: 79) Toate aceste comportamente cultivate sub influența nefastă a perioadei comuniste, s-au impregnat în manifestările somatice ale părinților, care, la rândul lor, le-au reluat și exercitat, în mod inconștient, asupra copiilor:

„Mecanizarea voită a individualității a condus omul către nevroze, frici, anxietăți, tulburări de personalitate paranoidă, care au sporit și rentabilizat transmiterea și amplificarea continuă, chiar și după căderea regimului, a comportamentelor disfuncționale. Acestea s-au

IN MEMORIAM: *Mircea BRAGA* - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

exercitat atât în rândul comunităților și familiilor, cât și în rândul structurilor instituționale, aspecte datorate mai ales longevității și intensității sistemului” (Marchedon, 2023: 79).

Totalizarea Răului, prin leit-motivul violenței, dar și cel al fricii, converge în reprezentarea românească a imaginii arhetip a lupului, ca sistem defensiv infantil ce recrează evenimentele prin prisma mitului sângeros-moralist al poveștii *Capra cu trei iezi*, ori în basme și imagini cutremurătoare – (ex. Tutuană cheală). Precum afirmă Doina Ruști, „Lupul, fiară feroce și singuratică [...] trebuie învins – prins și supus” (Doina Ruști, 2009: 255), la fel cum trauma și răul din noi trebuie întrerupte (o analogie a dizolvării cercului transgenerațional). Oferindu-ne o zografisire introspectivă a unor trăiri infantile închistate în maladiul generat prin determinările exterioare, romanul accentuează dimensiunea unei realități militante, restabilite în baza experiențelor personale ale autoarei, susținând încă o dată premisa că literatura devine o aproximare a realității și a condiționărilor care apasă asupra acesteia: „Am scris *Pelinul negru* și ca formă de revoltă [...] Am copilărit, fără nici cea mai mică bănuială, într-un loc contaminat radioactiv” (Nicolai, 2017), lucru ce-i va marca profund viața prin boala autoimună pe care o dezvoltă și pe care încearcă să o recompună în romanul său.

Simbolurile violenței, urii și nebuniei sunt adânc explorate și în romanul lui Kenzaburō Ōe, care oferă o priveliște grotescă a mentalității japoneze, prinsă în conflagrația celui de-Al Doilea Război Mondial, cu toate implicațiile acestuia și traumele resimțite în copilărie. Dezumanizarea este înfățișată apelând la teme precum abandonul, trădarea, violența, contaminarea, exploatarea, autoritatea adultă și fragilitatea infantilă. Personajele devin, la fel ca în romanul Ioanei Nicolai, imagini totalizatoare,

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

compuse din fluctuațiile claselor psihogene, caracteristice spațiului japonez, care influențează pe deplin relațiile stabilite între părinți și copii, fanteziilor colective (resimțite în dorința japonezilor de a evada, obiceiul de a se ucide între ei și satisfacția de a-i trata pe coreeni ca simple animale), acestora alăturându-li-se evenimentele istorice catastrofale – războiul și epidemiile. DeMause înfățișează, în *The Origins of War in Child Abuse*, faptul că toate practicile parentale traumatizante, caracteristice Europei Centrale, erau comune Japoniei înaintea secolului XX: “Infanticide was so common it was accepted «as a form of family planning», killing either boy or girl newborn babies in murders called «thinning out»” (deMause, 2011). Privite prin prisma straturilor psihogene japoneze, acțiunile atroce regăsite în roman, venind din partea adulților și îndreptate către clasa juvenilă, justifică într-o mare măsură practicile degradante petrecute de-a lungul timpului în familiile japoneze. Până la începutul secolului douăzeci, abuzurile asupra copiilor erau frecvente și începeau încă de la o vârstă fragedă. Până la împlinirea vârstei de trei ani, copiii japonezi erau imobilizați în cutii restrictive, producându-le profunde fobii la vârsta maturității. Bătăile, arderea tămâii pe piele, clismele constante și înspăimântarea prin tehnica fantomei deveniseră acțiuni rutinizate: “kicking, hanging by the feet, giving cold showers, strangling, driving a needle into the body, cutting off a finger joint” (deMause, 2011). Spre deosebire de spațiul european, teritoriul japonez se remarcă, potrivit gânditorului social, printr-o practică excesivă a utilizării copiilor în acțiuni sexuale și incesturi repetate. Incestul era considerat un act demn de laudă și era intens practicat atât în rândul fetițelor, cât și al băieților, amintind de faimoasele gheișe. DeMause atrage atenția asupra faptului că abuzurile sexuale infantile au sporit gradul autodistructiv al națiunilor, accentuând și declanșând numeroase acte

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

conflictuale, deseori aduse până în pragul conflictelor militare: "Childhood sexual abuse, I have found, leads nations more to self-destructive than just the violent behavior instilled by beatings" (deMause, 2011).

În interiorul romanului amintit, Kenzaburō Ōe se remarcă prin capacitatea de a surprinde justa esență a niponilor și de a recrea spațiul și mentalitatea acestora: „Primul lucru pe care-l învățai era să fii lovit și să te rostogolești la pământ, plin de sânge [...] Sunteți niște stârpituri care nu faceți decât să vă răspândiți genele rele. N-o să fii bun de nimic când o să crești. [...] Indivizii ca voi ar trebui sugrumați de mici. Strivim lepădăturile de când sunt mici. Suntem țărani, noi stârpim bobocii răi de la bun început” (Kenzaburō, 2014: 7, 191). Printr-un subtil paralelism al tensiunilor traumatice postbelice, atât ale celui De-al Doilea Război Mondial, cât și ale intruziunilor care fac referire la războiul din Vietnam, autorul propune, apelând la imaginar, o reviziuire a trecutului sângeros prin prisma unei priviri contemporane. Sau, așa cum sugerează teoria psihogenă, o conștientizare a individului asupra modului în care straturile generaționale ale trecutului îndepărtat continuă să se propage până în zilele noastre. Bunăoară, Sterngold și Tachibana, printr-o preluare a mărturisirilor autorului, pun la dispoziția cititorului, garanția că întreaga literatură promovată de Kenzaburō Ōe reprezintă o adevărată pledoarie înrădăcinată în experiențele personale - copilăria în satul natal, moartea tatălui pe frontul celui de-Al doilea Razboi Mondial, dar și sentimentele profunde de trădare: "I have always wanted to write about our country, our society" (Sterngold, 1994) - dorința de a scrie despre societatea în care trăia, fiind profund conectată cu trauma războiului: „It had been only thirteen years since the end of the war. My life was closely connected with the war as if it had ended yesterday” (Tachibana, 1998: 233). Prin

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

desfășurarea acțiunii, descrierea personajelor și accentul acordat dialogului, romanul reușește să creioneze esența tipologiei japoneze, și odată cu aceasta, orginile psihogene care activează suma practicilor agresive expuse în roman.

În același registru al scrierilor traumatice care reliefează influența stratului generațional asupra generării conflictelor ce se transformă în traume colective și individuale, îl putem aminti pe Philip Roth. Cu o scriere similară celor două romane analizate, *Pastorala americană* se prezintă ca:

„romanul-pildă al unei generații tinere, marcate de terorii războiului din Vietnam, colapsul familiei tradiționale, diferențele rasiale, religioase, afirmarea libertății pe toate planurile și momentele istorice de criză ale societății, care, prin efectele traumatice instaurate, dar și prin eforturile de reziliență ale tinerilor și copiilor, naște o armată de caractere denaturate, care se transformă într-o puternică rebeliune de opresori și ucigași” (Marchedon, 2023: 76).

Precum afirmă și George Volceanov, într-un nr al revistei „România literară”, „Philip Roth ne-a lăsat niște radiografii perfecte ale societății americane în evoluția ei istorică [...] personajele trăiesc într-o realitate socio-politică căreia nu i se pot sustrage. Tensiunile rasiale, religioase, sexualitatea (pendulând între libido și frustrare) rămân temele majore” (Volceanov, 2018), Radu Mareș înfățișând romanul *Pastorala americană* ca „tabloul vast al Americii sfârșitului de secol XX, pictat cu pensulă hiperrealistă” (Mareș, 2012). Profilând tensiunile iscate între generații și efectele acestora, romanul lui Roth, asemenea celor două romane analizate anterior, înfățișează clasa fanteziilor colective, generate în cadrul tipului de psihoclasă pe care o

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

tranzitează - ca rezultat al straturilor parentale specifice stratului generațional. Ne referim aici la faptul că adulții care fac parte din același strat psihogen au tendința de a dezvolta fantezii și credințe comune, pe care le împărtășesc colectiv (grupuri politice, religioase).

„Dorințele inconștiente reprezintă rezultatul traumatizărilor colective, din perioada copilăriei, care tind să fie redirecționate către mobilizări militare, pedepse cu moartea și crize politice sau religioase, demonstrând corelația dintre copilăriile traumatice și tendințele de a intra în transe colective. [...] Acestea se caracterizează prin comportamente agresive (scenarii sociale persecutorii), care sunt împărtășite și de către alte persoane, devenind grupuri sau organizații care acționează având același scop, violența împotriva indivizilor” (Marchedon, 2023: 56-57).

DeMause numește aceste mișcări hipnotice colective ca modificări sociale „the social alters”. În consecință, această modificare socială sau alteritate, devine un mobil al celor mai întunecate și ascunse motivații care au stat la baza torturilor și crimelor colective dintre națiuni și organizații religioase². Acțiunea romanului „îndreptată microscopic către o familie aflată în derivă (din cauza fiicei răzvrățite care se transformă în entitate criminală) surprinde [...] o întregă mișcare asasină și o vastă insurecție, care se propagă într-un

² Poziționat sub imperativul transelor colective, războiul din Vietnam a produs: „o înșiruire de evenimente generatoare de ură și agresioni, conflicte internaționale, nașterea generației hippie, care, prin dorința denaturată a promovării păcii, rămâne unită și definită printr-o efervescentă negaționistă care acutizează problemele personale și care aderă la demolarea vechii ordini, fără să așeze altceva în locul acesteia [...] mișcările, revoltele și obsesiile legate de drepturile și abuzurile sexuale ale femeilor și copiilor, drepturile comunității gay, ale comunităților rasiale și culturale, o întreagă perioadă de răzvrățire și continuă căutare a libertăților individului, învăluite sub conceptul de «political correctness»” (Marchedon, 2023: 72)

IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE

sistem bolnav de rețele conectate intergenerațional la viețile tinerilor, părinților, societății și urmașilor acesteia” (Marchedon, 2023: 76-77). „Sunt pagini extrem de interesante de analiză a unei mutații în ordine socială și a mentalităților. [...] Fascinează, în fond, simultaneitatea destrucției pe nenumărate paliere și violența ei teatrală de mare spectacol” (Mareș, 2012).

Observăm cum, fie că aducem în discuție spațiul european, pe cel asiatic, ori pe cel american, practicile agresive din trecut, exercitate de către părinți asupra copiilor, și identificate în toate cele trei romane, execută mișcări continue de transmitere intergenerațională, care se propagă până în prezent, producând efecte catastrofale. Dacă în cazul niponilor, războaiele sunt percepute de către gânditorul american ca dorințe autodistructive, generate de amploarea abuzurilor sexuale infantile, în cazul americanilor, când vorbim despre romanul lui Roth, tensiunile sunt produse ca efecte ale fanteziilor colective. Pe de altă parte, în romanul Ioanei Nicolaie, răul este identificat nu doar prin prisma transgenerațională, cât și ca o consecință a determinărilor exterioare fatale. Prin urmare, aceste realități terifiante iau forma unor adevăruri copiate, care migrează dinspre spațiul real către cel ficțional, personajul devenind, prin intermediul literaturii, un prototip al persoanei. Autorii preiau totalitatea determinărilor culturale și spațiale, integrându-le în scriitură și transformând imaginarul într-un spațiu al violenței. Noile lumi alternative devin reprezentări în care războaiele, toposurile copilăriei autorilor, marginalul violent al societății, relațiile disfuncționale dintre părinte și copil se preschimbă în reminiscențe deconstruite și reasamblate, care reproduc modelul arhitectural al trăirilor experimentate, în mod direct sau nu, de către autori.

Referințe:

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

Texte

Kenzaburō, Ō. (2014). *Stârpiți răul de la rădăcină, împușcați copiii* [*Nip the Buds, Shoot the Kids*]. Traducere din limba japoneză de Florin Oprina. Iași: Editura Polirom

Nicolaie, I. (2017). *Pelinul negru* [*The Black Wormwood*]. București: Editura Humanitas

Roth, P. (2014). *Pastorala americană* [*American Pastoral*]. Traducere din limba engleză și note de Alexandra Coliban. Iași: Editura Polirom

Suport critic

Angelescu, S. (1985). *Portretul literar* [*The Literary Portrait*]. București: Editura Univers

DeMause, L. (1975). *The history of childhood*. Foreword by William L. Langer. New York, Hagerstown, San Francisco: Harper & Row Publishers

Marino, A. (2000). *Biografia ideii de literatură* [*The Biography of "the Idea of Literature"*], vol. 6, partea a IV-a. Cluj-Napoca: Editura Dacia

Marchedon, R. R. (2023). *Trauma infantilă între realitate și reprezentări narrative contemporane* [*Infantile trauma between reality and contemporary narrative representations*] (Unpublished Phd thesis). Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Alba Iulia, România

Mareș, R. (2012). *Un inginer al sufletului omenesc* [*An engineer of human soul*]. România literară, (42). 3-4

Popovici, V. (1997). *Lumea personajului: O sistematică a personajului literar* [*The World of the Character: A Systematic of the Literary Character*]. Cluj-Napoca: Editura Echinox

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

Ruști, D. (2009). *Dicționar de teme și simboluri din literatura română [Dictionary of themes and symbols in Romanian literature]*. Iași: Editura Polirom

Sterngold, J. (1994, October). *Nobel in Literature Goes to Kenzaburo Oe of Japan*. The New York Times. Retrieved from <https://www.nytimes.com/1994/10/14/books/nobel-in-literature-goes-to-kenzaburo-oe-of-japan.html>

Tachibana, R. (1998). *Narrative as counter-memory. A Half-Century of Postwar Writing in Germany and Japan*. New York: State University of New York

Toma, P. (1992). *Lumi ficționale [Fictional worlds]*. Traducere de Maria Mociorniță. București: Editura Minerva

Volceanov, G. (2018). *Goodbye, Philip Roth*. *România literară*, (42) 24-25, 25

Referințe online:

DeMause, L. (2002). *The Emotional Life of Nations*. <https://psychohistory.com/books/the-emotional-life-of-nations/>

DeMause, L. (2011). *The Origins of War in Child Abuse*. <https://psychohistory.com/books/the-origins-of-war-in-child-abuse/>

~~~~~
Rebeca-Rahela MARCHEDON is a Ph.D Student in Philology at „1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia, and a researcher in comparative literature. Her research perspectives are rooted in cultural studies and interdisciplinary field: psychology (childhood trauma, psychopathology and psychoanalysis), Romanian & English contemporary literature and linguistics. She is also a member of the Center for philological research and multicultural dialog (CCFDM) and a member of the "Ovidiu Bârlea" Ethnology Circle from Faculty of History, Letters and Educational Sciences

**IN MEMORIAM: Mircea BRAGA - LITERATURA ȘI VIAȚA: ÎNTRE
REALITATE ȘI FICȚIUNE**

- „1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia. She is the author of the book chapter: *The language of a psychopath and its influence on childhood trauma in the autobiographical novel A Child Called ‘It’ by Dave Pelzer*, published in the collective volume, *New Insights into the Mental Lexicon*, Newcastle upon Tyne, UK, Cambridge Scholars Publishing. Relevant publications, based on childhood trauma and behavioral disorders, include the following: *Raporturi identitare în imaginarul Cameliei Cavadia – Vina, Măștile fricii, Purgatoriul îngerilor; Pe o singură voce – O cronică a grotescului și maladivului în figurile victimei și agresorului; Limelfia – Între reclusiune socială și fantezie a imaginației; Comparative psychoanalytic research through transgenerational dispersion – Camelia Cavadia, Măștile fricii.*